

๑๐๘๒

ตอนที่ ๔ เล่ม ๖๗ ราชกิจจานุเบกษา ๒๘ พฤศจิกายน ๒๔๘๓

พระราชบัญญัติ

วิธีการพิจารณาของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ'

พ.ศ. ๒๔๘๓

ในพระปรมาภิไธย

พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล

รังสิต กรมพระชัยนาทนเรนทร

ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

ให้ไว้ ณ วันที่ ๑๕ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๘๓

เป็นปีที่ ๕ ในรัชกาลปัจจุบัน

ตอนที่ ๖ ๔ เล่ม ๖๗ ราชกิจจานุเบกษา ๒๘ พฤศจิกายน ๒๔๕๓

โดยที่เป็นการสมควรมีกฎหมายว่าด้วยวิธีการพิจารณา
ของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ

พระมหากษัตริย์โดยคำแนะนำและยินยอมของรัฐสภา
จึงมีพระบรมราชโองการให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้ ตั้ง
ต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติ
วิธีการพิจารณาของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๔๕๓”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจาก
วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

หมวด ๑

บททั่วไป

มาตรา ๓ ให้เลขาธิการรัฐสภาเป็นเลขาธิการของคณะ
ตุลาการรัฐธรรมนูญ มีหน้าที่ในส่วนที่เกี่ยวกับกิจการอันเป็น
ธุระการของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ

มาตรา ๔ ให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีอำนาจตรา
ระเบียบเพื่อให้การประชุมเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและ
เที่ยงธรรม

ตอนที่ ๔ เล่ม ๖ ๗ ราชกิจจานุเบกษา ๒๘ พฤศจิกายน ๒๔๕๓

มาตรา ๕ ประธานตุลาการรัฐธรรมนูญเป็นประธาน
ของที่ประชุมคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ และมีหน้าที่ดำเนิน
กิจการของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญให้เป็นไปตามระเบียบ

เมื่อประธานตุลาการรัฐธรรมนูญไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่
ได้ หรือไม่อยู่ในที่ประชุม ให้ที่ประชุมคณะตุลาการ
รัฐธรรมนูญเลือกตั้งตุลาการรัฐธรรมนูญคนหนึ่งขึ้นเป็นผู้
ปฏิบัติหน้าที่แทน

มาตรา ๖ การประชุมของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ
ต้องมีตุลาการรัฐธรรมนูญประชุมไม่ต่ำกว่ากึ่งจำนวนตุลาการ
รัฐธรรมนูญทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม แต่การประชุม
เพื่อลงมติวินิจฉัยข้อพิจารณาว่า สมาชิกภาพของสมาชิก
วุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทนสิ้นสุดลงหรือไม่ก็ดี ว่าบท
กฎหมายใดมีข้อความแย้งหรือขัดต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ก็ดี
ต้องมีตุลาการรัฐธรรมนูญประชุมไม่ต่ำกว่าเจ็ดคนจึงจะเป็น
องค์ประชุม

การลงมติวินิจฉัยข้อพิจารณาใด ๆ ให้ถือเอาเสียงข้าง
มากเป็นประมาณ

ตอนที่ ๖๔ เล่ม ๖๗ ราชกิจจานุเบกษา ๒๘ พฤศจิกายน ๒๔๘๓

ตุลาการรัฐธรรมนูญคนหนึ่ง ย่อมมีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้ามีคะแนนเสียงเท่ากันให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นได้อีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

มาตรา ๗ เมื่อคณะตุลาการรัฐธรรมนูญได้รับคำร้องขอให้วินิจฉัยว่าสมาชิกภาพ ของสมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทนคนใดคนหนึ่งสิ้นสุดลงตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือขอให้วินิจฉัยว่าบทบัญญัติ แห่งกฎหมายใดมีข้อความแย้งหรือขัดต่อรัฐธรรมนูญให้ประธานตุลาการรัฐธรรมนูญหรือเลขาธิการของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญในกรณีที่ประธานตุลาการรัฐธรรมนูญไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ แจ้งเรื่องพร้อมด้วยส่งสำเนาเอกสารที่เกี่ยวข้อง ไปยังตุลาการรัฐธรรมนูญทุกคน และกำหนดนัดประชุมภายในสิบห้าวันนับแต่วันได้รับคำร้องขอ

มาตรา ๘ เพื่อประโยชน์ในการพิจารณาเรื่องอันอยู่ในอำนาจหน้าที่ของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ตุลาการรัฐธรรมนูญมีสิทธิเข้าตรวจรายงานการประชุมหรือเอกสารใด ๆ ของรัฐสภาได้

ตอนที่ ๖๔ เล่ม ๖๗ ราชกิจจานุเบกษา ๒๔ พฤศจิกายน ๒๔๘๓

มาตรา ๕ ให้ถือว่าตุลาการรัฐธรรมนูญเป็นเจ้าพนักงาน
ตามความในกฎหมายลักษณะอาญา

มาตรา ๑๐ คำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ
ให้ทำเป็นหนังสือและให้แสดงเหตุผลประกอบคำวินิจฉัย
นั้นด้วย

มาตรา ๑๑ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมและ
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมรักษาการตามพระราช
บัญญัตินี้ ในส่วนที่เกี่ยวกับกระทรวงนั้น ๆ

หมวด ๒

การพิจารณาการสิ้นสุดแห่งสมาชิกภาพ

ของสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทน

มาตรา ๑๒ เมื่อคณะตุลาการรัฐธรรมนูญได้รับคำร้อง
กล่าวหาของสมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทน ซึ่งร้องว่า
สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทนสิ้นสุด
ลง จากประธานวุฒิสภาหรือประธานสภาผู้แทนตามบท
บัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

ตอนที่ ๖๔ เล่ม ๖๗ ราชกิจจานุเบกษา ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๓

(๑) ถ้าเห็นว่าคำร้องกล่าวหาอันมีข้อความที่อ่านไม่ออก หรืออ่านไม่เข้าใจ หรือฟังเพี้ยน หรือมีถ้อยคำไม่สุภาพ หรือบกพร่องด้วยประการใด ๆ คณะตุลาการรัฐธรรมนูญ มีอำนาจสั่งไปยังผู้ยื่นโดยผ่านประธานสภาที่ผู้ยื่นเป็นสมาชิก ให้ทำมาใหม่หรือแก้ไขเพิ่มเติมภายในระยะเวลาใดก็ได้ และ ในการนี้จะกำหนดเงื่อนไขใด ๆ ตามที่เห็นสมควรก็ได้

(๒) ถ้าผู้ยื่นไม่ปฏิบัติตามคำสั่ง ของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญที่สั่งตาม (๑) หรือคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ เห็นว่าข้อเท็จจริงที่ปรากฏตามคำร้องกล่าวหา นั้น แม้จะฟัง เป็นความจริง ก็ไม่เป็นเหตุให้สมาชิกภาพของสมาชิกที่ถูก กล่าวหาสิ้นสุดลงตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ คณะ ตุลาการรัฐธรรมนูญมีอำนาจทำคำวินิจฉัยให้ยกคำร้องกล่าว หานั้นเสียได้โดยไม่ต้องดำเนินการพิจารณาต่อไป

(๓) ถ้าเห็นว่าคำร้องกล่าวหาอันควรได้รับการพิจารณา ต่อไป ก็ให้ส่งสำเนาคำร้องกล่าวหา นั้นไปยังผู้ถูกกล่าวหา และกำหนดให้ยื่นคำชี้แจงภายในเวลาที่คณะตุลาการ รัฐธรรมนูญเห็นสมควร แต่ต้องไม่น้อยกว่าแปดวัน และ

ตอนที่ ๒๔ เล่ม ๖๗ ราชกิจจานุเบกษา ๒๘ พฤศจิกายน ๒๔๕๓

ไม่เกินสามสิบวัน นับแต่วันที่ผู้ถูกกล่าวหาได้รับสำเนา
คำร้องกล่าวหา

มาตรา ๑๓ เมื่อมีพฤติการณ์ที่คณะตุลาการรัฐธรรมนูญ
เห็นว่าไม่สามารถส่งสำเนาคำร้องกล่าวหาให้ผู้ถูกกล่าวหาได้
หรือผู้ถูกกล่าวหาหลีกเลี่ยงไม่ยอมรับสำเนาคำร้องกล่าวหา
ให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีอำนาจสั่งให้ปิดประกาศไว้ ณ
สำนักงานเลขาธิการรัฐสภาหรือประกาศโฆษณาในทางอื่นใด
ตามที่คณะตุลาการรัฐธรรมนูญจะเห็นสมควร เพื่อให้ผู้ถูก
กล่าวหาได้รับสำเนาคำร้องกล่าวหาจากเลขาธิการ ของคณะ
ตุลาการรัฐธรรมนูญภายในสามสิบวันนับแต่วันประกาศ

มาตรา ๑๔ เมื่อผู้ถูกกล่าวหาได้ยื่นคำชี้แจงแล้ว หรือ
เมื่อพ้นกำหนดเวลายื่นคำชี้แจง ผู้ถูกกล่าวหามิได้ยื่นคำชี้แจง
หรือเมื่อพ้นกำหนดสามสิบวันในกรณีที่ได้มีการประกาศให้
ผู้ถูกกล่าวหาได้รับสำเนาคำร้องกล่าวหาตามความในมาตรา
๑๓ ให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญกำหนดวันเพื่อทำการพิจารณา

วันพิจารณาซึ่งกำหนดเป็นครั้งแรกนั้น ให้เลขาธิการ
ของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญประกาศไว้ ณ สำนักงาน

ตอนที่ ๖๔ เล่ม ๖๗ ราชกิจจานุเบกษา ๒๘ พฤศจิกายน ๒๔๕๓

เลขาธิการรัฐสภา และในกรณีที่ไม่มีพฤติการณ์ดังกล่าวใน มาตรา ๑๓ ก็ให้เลขาธิการของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ส่งสำเนาประกาศนั้นไปยังผู้ถูกกล่าวหาด้วย ทั้งนี้ไม่น้อยกว่า เจ็ดวันก่อนวันพิจารณา การส่งสำเนาประกาศไปยังผู้ถูก กล่าวหา นั้น ถ้าส่งแก่ผู้ถูกกล่าวหาไม่ได้ก็ให้ส่งแก่บุคคล ผู้พำนักอยู่ หรือทิ้งไว้ ณ สถานที่ ๆ ผู้ถูกกล่าวหาได้แจ้งไว้ ต่อสำนักงานเลขาธิการรัฐสภาว่าเป็นที่อยู่ของผู้ถูกกล่าวหา ผู้ถูกกล่าวหา ไม่ว่าจะได้อ่านคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา หรือไม่ มีสิทธิที่จะมาฟังการพิจารณา ชักค้ำนพยาน และ อ้างตนเองเป็นพยาน ทั้งมีสิทธิที่จะนำพยานหลักฐานมา แสดงในการพิจารณา

ผู้ถูกกล่าวหาจะแต่งตั้งนายให้แก้ต่างก็ได้ แต่ผู้ที่จะเป็น ทนายนั้นต้องเป็นผู้มีสิทธิที่จะว่าความในศาลตาม กฎหมาย ว่าด้วยทนายความ

มาตรา ๑๕ การพิจารณาของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ นั้น ให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีหน้าที่ค้นคว้าหาความจริง เพื่อการนี้ให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีอำนาจออกหมายเรียก ผู้ขึ้นคำร้องกล่าวหา และบุคคลอื่นใดนอกจากผู้ถูกกล่าวหา

ตอนที่ ๔ เล่ม ๖๗ ราชกิจจานุเบกษา ๒๘ พฤศจิกายน ๒๔๕๓

มาปฎิญาณหรือสาบานตนให้การ และให้มีอำนาจออกหมาย
เรียกให้กระทรวงทบวงกรมหรือบุคคลใด ๆ ส่งเอกสารหรือ
สิ่งใด ๆ ซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐานมาประกอบการ
พิจารณา

เมื่อคณะตุลาการรัฐธรรมนูญเห็นสมควรจะสั่งให้จ่ายค่า
บ่วยการตลอดจนค่าพาหนะและค่าที่พัก ถ้ามี ให้แก่บุคคล
ที่คณะตุลาการรัฐธรรมนูญเรียกมาให้การ หรือให้ส่งพยาน
หลักฐานจากงบประมาณค่าใช้จ่ายของรัฐสภาก็ได้

เมื่อคณะตุลาการรัฐธรรมนูญเห็นว่าพยานหลักฐานใดที่
ขอนำสืบพุ่มเฟิอยเกินสมควร หรือประวิงให้ชักช้า หรือไม่
เกี่ยวกับประเด็น ให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีอำนาจค
การสืบพยานหลักฐานเช่นว่านั้นเสียได้

มาตรา ๑๖ หมายถึงหรือหนังสือใด ๆ ของคณะ
ตุลาการรัฐธรรมนูญ ให้ตุลาการรัฐธรรมนูญคนหนึ่งลงลาย
มือชื่อ

มาตรา ๑๗ ให้ถือว่าคำบังคับหรือหมายเรียกของคณะ
ตุลาการรัฐธรรมนูญ เป็นคำบังคับหรือหมายเรียกของศาล

ตอนที่ ๖๔ เล่ม ๖๗ ราชกิจจานุเบกษา ๒๘ พฤศจิกายน ๒๔๕๓

และให้ถือว่าการให้การของบุคคล หรือการอ้างพยานหลักฐานใด ๆ ต่อคณะตุลาการรัฐธรรมนูญในการพิจารณาเป็นการให้การหรืออ้างพยานหลักฐานต่อศาลในการพิจารณาคดี

มาตรา ๑๘ ในการพิจารณาของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญนั้น ให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีอำนาจรักษาความเรียบร้อยแห่งการพิจารณา หรือกระทำการเพื่อให้กระบวนการพิจารณาดำเนินไปโดยเที่ยงธรรมและรวดเร็ว และเพื่อประโยชน์แห่งมาตรานี้ให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีอำนาจเช่นศาล

หมวด ๓

การพิจารณาบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

ที่ศาลเห็นว่ามีข้อความแย้งหรือขัดต่อรัฐธรรมนูญ

มาตรา ๑๙ เมื่อศาลใดเห็นว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายใด มีข้อความแย้งหรือขัดต่อรัฐธรรมนูญและได้รอกการพิจารณาพิพากษาคดีไว้ชั่วคราว ตามความในมาตรา ๑๗๕ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ให้ส่งความเห็นและคำขอให้ตีความต่อปลัดกระทรวงยุติธรรม หรือปลัดกระทรวง

ตอนที่ ๔ เล่ม ๖๗ ราชกิจจานุเบกษา ๒๔ พฤศจิกายน ๒๔๘๓

ตลาดใหม่ แล้วแต่กรณี เพื่อเสนอต่อไปยังคณะตุลาการ
รัฐธรรมนูญ พร้อมด้วยเอกสารประกอบ ถ้ามี

มาตรา ๒๐ ความเห็นที่ส่งมาประกอบคำขอให้ตีความ
ตามมาตราก่อน จะต้องระบุบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาล
เห็นว่ามีข้อความแย้งหรือขัดต่อรัฐธรรมนูญ พร้อมด้วยเหตุ
ผลประกอบความเห็นนั้น

เมื่อได้รับความเห็นและคำขอให้ตีความแล้ว ปลัด
กระทรวงยุติธรรมหรือปลัดกระทรวงกลาโหม แล้วแต่กรณี
จะต้องรีบส่งความเห็นและคำขอให้ตีความนั้น ไปยังคณะ
ตุลาการรัฐธรรมนูญ

ถ้าคณะตุลาการรัฐธรรมนูญประสงค์จะได้รับคำอธิบาย
หรือคำชี้แจงเพิ่มเติมตามแต่จะเห็นสมควร จากศาลนั้น ๆ
หรือประสงค์จะได้รับสำนวนทั้งหมดหรือบางส่วนมาประกอบ
การวินิจฉัย ก็ให้มีคำขอไปยังปลัดกระทรวงยุติธรรมหรือ
ปลัดกระทรวงกลาโหม แล้วแต่กรณี เพื่อดำเนินการ

ตอนที่ ๑๔ เล่ม ๖๗ ราชกิจจานุเบกษา ๒๔ พฤศจิกายน ๒๔๕๓

มาตรา ๒๑ ให้ส่งสำเนาคำวินิจฉัยของคณะตุลาการ
รัฐธรรมนูญไปยังปลัดกระทรวงยุติธรรม หรือปลัดกระทรวง
กลาโหม แล้วแต่กรณี เพื่อส่งต่อไปยังศาลซึ่งขอให้ตีความนั้น

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

จอมพล ป. พิบูลสงคราม

นายกรัฐมนตรี